

Do Kroměříže na Forfest za duchovní hudbou

Tereza Zavadilová

Mezinárodní festival současného umění Forfest chystá svůj 37. ročník, který proběhne od 21. června do 3. července v Kroměříži a částečně v Kojetíně, Hodoníně a Olomouci. Nabídne i akce s duchovním rozměrem.

Forfest je ojedinělá akce, nikde nebývá premiérováno tolik soudobé hudby. Každý rok až padesát novinek,“ zve Jan Vrkoč za organizátory – spolek Umělecká iniciativa Kroměříž. Festival je výjimečný právě svým zaměřením na duchovní tvorbu. „V minulých ročnicích jsem zde slyšel řadu současných nových mší, ora-

torií, žalmů a další liturgické hudby,“ dodává. Program zahrnuje celkem 36 akcí – 15 koncertů vážné hudby umělců z Německa, Anglie, Japonska, Běloruska, Itálie či Slovenska a dále výtvarné nebo multimediální projekty. Jeho letošními motty jsou Saint-Exupéryho citáty: „Správně vidíme jen srdcem. Co je důležité, je očím neviditelné“ a „Láska je především modlitba a modlitba je ticho.“

V kroměřížském chrámu sv. Mořice se 22. června chystá koncertní recitál slovenského varhaníka Jána Fica a japonské sopranistky Nao Higanové, kteří uvedou současnou duchovní hudbu slovenských autorů. Německá akordeonistka Julie Hirzbergerová pak 27. června tamtéž představí duchovní skladby současných světových skladatelů. Cyrilometodějská meditace *Querela pacis* (Nářek míru) od slovenského skladatele Vladimíra Godára

zazní 3. července v chrámu sv. Jana Křtitele v Kroměříži. Po celé dva týdny trvání hlavního festivalového programu bude v tomto kostele instalována výstava tapisérií slovenské výtvarnice Evy Trizuljakové *Loretánské litanie* (vernisáž 21. června). Kvartet *O věčné naději* plánovaný tamtéž 3. července je věnován památce židovského hudebníka a herce Karla Švenka (1917–1945), který zemřel v terezínském koncentračním táboře. „Jeho písně a kabarety, kterými těšil své spoluvězně, však přežily a připomínají věčnou touhu všech lidí po životě v míru a lásce,“ komentuje Vrkoč.

Novinkou je pak cyklus pořadů *Cesty života* s rozбором nejvýznamnějších kompozic uvedených na festivalu v průběhu jeho historie. Hlavní pozornost je věnována zahraničním autorům – americkému skladateli Danielu Kessnerovi s kompozicí *In the Cen-*

ter, francouzskému komponistovi gruzínského původu Nikolasi Zourabichvilimu de Pelken s dílem *Missae de Saint Francois*, německému skladateli Matthiasi Drudem s oratoriem *Schöpfung* nebo autorovi z Rumunska Liviu Dancianu (řediteli festivalů nové hudby v Bukurešti a Bacau), který je autorem díla *Exercitions of admiration*. K nim se v cyklu řadí jediný český autor Vít Zouhar. „A k připomenutí nedávných devadesátin Arvo Pärta – významného současného skladatele estonského původu – jsme zařadili hudební film o jeho životě, který je tak trochu připomínkou našeho dávného přátelství,“ podotýká Jan Vrkoč.

Letos třetím rokem pokračuje v rámci festivalu projekt *Rozhovory o hudbě*. Prostřednictvím poslechovců koncertů prezentuje život a dílo skladatelů, kteří s festivalem dlouhodobě spolupracují (více na forfest.cz).

VELKOU VÝSTAVU malířské dvojice Věry Novákové (1928–2024) a Pavla Brázdy (1926–2017) je možné do 15. července zhlédnout v Galerii Lázně Liberec. Výstava výjimečných umělců, kteří byli z kádrových důvodů za komunismu vyloučeni z AVU (je otevřena mj. u příležitosti stého výročí Brázdova narození), nese název „Obrazy, slova, kosatce“ a její kurátorkou je Vendula Fremlová. Tvorba obou malířů vykazuje řadu podobností i protichůdných tendencí: zatímco Nováková zobrazovala biblické postavy, duchovní motivy i osobnosti ze světa katolické víry, Brázda založil vlastní umělecký směr nazvaný „hominismus“, v jehož centru stál člověk (na snímku jeho dílo „Chodící krabice“ z roku 1954). Mimo portréty je další linií výstavy knižní ilustrace, kterou se oba snažili uživit (mj. tou květinovou), nebo jejich hravý vztah ke slovu a textu. Snímek Galerie Lázně Liberec

OBRAZ JEPTIŠKA česko-německého malíře Gabriela Maxe (kol. 1880) je součástí výstavy „Figura contemplativa“, která je do 6. září k vidění v Arcidiecézním muzeu v Kroměříži. Expozice zachycuje lidské tělo v umění od antiky po současnost v dílech ze sbírky Patrika Šimona. Postavu člověka nabízí jako klíč k porozumění tomu, jak jednotlivé epochy chápaly člověka a jeho místo ve světě. „Proměny zobrazování lidské figury odrážejí hlubší proměny evropského myšlení. V některých obdobích byla lidská postava chápána především jako výraz řádu, harmonie a ideálu, jindy se stávala nositelkou náboženského sdělení nebo morálního poučení. V novověku se prosadilo pojetí člověka jako jedinečné individuality s vlastním vnitřním světem, zatímco moderní a současné umění figuru často podrobuje deformaci, fragmentarizaci či její kompletně nové interpretuje,“ uvádí organizátoři. Kurátorem je Miroslav Kindl. Snímek MUO

Historické reportáže o služkách v Polsku

KNIŽNÍ TIP
Tereza Zavadilová

Jak skutečně vypadal život polských služek počátkem 20. století – tj. asi třetiny všech zaměstnanců v celém tehdejší království – to s literárním umem i hlubokou empatií zachytila Joanna Kuciel-Frydryszak v obsáhlé knize historických reportáží *Služky pro všechno*.

Jak bývá v produkci oceňovaného slovenského nakladatelství Absynt zvykem, vycházela zkušená autorka z poetických rešerší vzpomínek, archivů či dobového tisku. Z jejího díla vysvítají převážně smutné, nebo dokonce tragické, ale někdy i nadějně příběhy venkovanek, které zkusily v Polsku minulého století najít štěstí ve městech. Součástí jsou pro nás až anekdotické rady, jak se má služka oblékat, stíženosti hospodyně na její způsoby nebo články z černé kroniky – a nechybí ani dobové fotografie.

Reportáže dokládají společenskou změnu tehdejšího Polska. Zatímco ještě v 19. století bývalo zvykem, aby si „lepší“ rodiny najímaly pokojskou, kuchařku a chůvu zvláště, později museli i lékaři, profesori či úředníci více šetřit, a od holky „pro všechno“ proto očekávali, že s minimální investicí zastane práci za tři. Služčinka měsíční mzda tvořila podle pramenů kolem 2–3 % domácího rozpočtu nižší střední třídy, denně přitom musela zatápnout, nanosit vodu, uvařit, nakoupit, vyprat, postarat se o děti a jejich výchovu – čímž výčet zdaleka nekončí. Nežrídka neměla ani kde si v domě důstojně lehnout nebo se umýt a jídlo jí přidělené bývalo horší. Bití – „umírněné a neškodné“ – povoloval zákon. Mnohé služby po letech odcházely od pánů udřené, navíc bez vyhlídky, že se ještě někdy vdají. Při další „kariéře“ záleželo na příznivých referencích v tzv. „služební knížce“. A v nejhorších případech je dokonce pán domu propouštěl s neplánovaným outěžkem, což autorka lapidárně shrnuje: „Dítě znamená ulici.“

Kniha Kuciel-Frydryszak na úvod obsírně líčí, jakým způsobem fungovalo „dohazování“ služek. Kuplířky k tomu určené čekaly na mladé, často bosé ngramotné ženy, které neuměly žádné domácí práce (základních re-

ceptů pro chudinu a vyrazily do města „naslepo“, už na nádraží. V lepším případě narazily uchazečky na členky katolického Sdružení sv. Zity, které mělo chránit jejich práva – do práce totiž služby často nastupovaly ústní dohodou. „Zitky“ měly střediska v celém tehdejší Polsku – ve Lvově, Vilniusu či Veličce. Služka měla být „skromná, silná a čistotná, morálně bez poskvrny, k dětem“ – přičemž už existence případného snoubence či vycházka vyžadovaná děvčatům z bohatších selských rodin. „Naše služby pro všechno, ti poskoci z úplného dna domácí hierarchie, si je (školy) nemohly dovolit. Učily se vlastními chybami a paní skřípaly zuby,“ ilustruje polská reportérka výmluvně mechanismus, kdy jedny ženy vykořisťují druhé – a to v čře, kdy Francouzky nebo Američanky ve stejném postavení už chod do-

mácnosti za pomoci tehdejších „technologů“ zastávaly samy.

Práce služby jistě znamenala šanci alespoň trochu si polepšit, naučit se užitečným činnostem nebo se zorientovat ve městě a ve šťastnějších případech se i seznámit s budoucím ženichem. Ojedinelé dopisy v knize dokládají srdečné vztahy mezi služebnou a jejími pány. Kuciel-Frydryszak, která nedávno knihu osobně uvedla na veletrhu Svět knihy, ovšem svou práci také ostře pojmenovala, že ve Varšavě – a podobně ani v Praze či ve Vídni – ono „automatické“ podřízené postavení chudých žen bohatým tehdy nikoho nenapadlo zpochybňovat. A v Polsku je to prý traskavé téma dodnes. *Služky* spolu s autorčiným druhým bestsellerem *Sedličky* (loni vyšly zatím ve slovenštině a věnují se náročnému životu žen na polském venkově) vyvolaly diskusi o tom, nakolik známe osudy vlastních praprababiček.

Joanna Kuciel-Frydryszak:
Služky pro všechno (Absynt 2026)

